

Mitologie clasica – Lazar Șfiineanu

Credintele religioase și legendele eroice ale grecilor și ale romanilor

CAPITOLUL I ORIGINEA LUMII A ZEILOR

Primele elemente – În legendele grecilor, primele principii divine se confunda cu elementele primitive ale universului. «Înainte de toate, zice poetul grec Hesiod, fu HAOSUL (Spatiul gol), apoi GEEA (Pamântul) cu sânul ei cel larg, sprijinul etern și neclintit al tuturor lucrurilor și, în fine, EROS (Amor), cel mai frumos dintre nemuritori, care patrunde cu doru-i lănced și pe zei și pe oameni, care imblânzește inimile și trece peste sfaturile înțelepte.» Din împreunarea primelor două principii divine, a Haosului și a Pamântului (la greci și la romani personificat în femeie, Geeă și Terra), se nascăra *Întunericul* (EREBUS) și sora sa *Noaptea* (NYX); iar din această din urmă *Aerul* infocat (AETHER) și *Ziua* luminoasă (HEMERA). Atunci se creara treptat *Cerul* instelat (URANUS), *Munții* cei mari și *Marea* cea imensă (PONTUS).

Epoca lui Uranus – Din unirea lui Uranus cu mama sa, Geeă, au aparut TITANII, divinități gigantice și adesea monstruoase, precum CICLOPII, niște uriași cu un singur ochi rotund în mijlocul frunții (erau în număr de trei: Brontes, Steropes și Arges, adică Tunetul, Trăsnetul și Fulgerul personificat) și HECATONCHIRII, monștri cu cincizeci de capete și o sută de brate (iarăși în număr de trei: Briareu, Cottus și Gyges), copiii groaznici care de la naștere au fost urgisiți de părintele lor, Uranus.

Titanii erau în număr de doisprezece, formând mai multe perechi divine, ca: OCEANUS, părintele fluviilor, care face ocolul pământului, cu soția sa Tetis, mama oceanidelor, «nimfe cu picioare dragălașe care umplu pământul întreg și adâncul lacurilor»; apoi HIPERION, zeul rătăcitor al luminii, cu soția radioasă Theia, mama celor trei ființe datatoare de lumină: Helios, Selena și Eos (Soarele, Luna și Aurora). În fine, CRONOS cu soția sa Rhea, precum și unele personificări de idei morale, ca *Legea* (TEMIS) și *Memoria* (MNEMOSINA), care dovedesc caracterul în parte speculativ al Teogoniei hesiodice.

Epoca lui Cronos – Uranus îi infundă pe ultimii copii născuți, pe Ciclopi și pe Hecatonchiri, în maruntaiele pământului. Geeă, îndurerată, îi provoacă pe Titani să se ia la luptă cu părintele lor. Dar numai Cronos, cel mai tânăr și cel mai viteaz, avu curajul să-l atace pe Uranus, să-l ranească cu o coasă și să-l silească să-i lăsa lui domnia lumii.

Epoca lui Zeus – Aceeași soartă i-a fost rezervată și lui Cronos. Și el își înghitea copiii de la naștere, «caci aflase, zice Hesiod, că era ursit să fie odată învins și răsturnat de propriul său fiu». Așa făcuse cu Hestia, Demetra, Hera, Hades și Poseidon. Când veni rândul celui din urmă născut, lui Zeus, mama sa, Rhea, îl ascunse și îi arată lui Cronos în locul său o piatră înfașată, pe care tatal pacalit o înghii. Astfel scăpând, Zeus fu crescut în taină de nimfe într-o peștera și, când creșcu, îl sili pe părintele său să-i scoată din pântec pe copiii înghițiți și începu împotriva lui o luptă grozavă, care făcu din Zeus la rândul său stăpânul lumii cerești.

Titanomahia – Această luptă crâncenă între copiii lui Uranus și ai lui Cronos, între Uranizi și Cronizi, s-a numit TITANOMAHIA. De zece ani, cei dintâi, așezați pe Muntele Othrys și ceilalți pe Olimp duceau o luptă înverșunată, care părea a nu se mai sfârși. Izbânda veni numai când Zeus îi scoase din adâncul pământului pe monștrii uriași, cei infundați de Uranus, pe Ciclopi și pe Hecatonchiri și, cu ajutorul lor, reîncepu lupta. Înarmați cu stânci enorme, vuietul încaierării lor răzbatea cerul, pământul și marea. Zeus însuși azvârlea mereu fulgere nimicitoare, făurite de acei monștri: «Pământul cel frumos, zice Hesiod, arde înfiorându-se; pădurile cele

intinse se aprind, totul clocotește: pamântul întreg, apele Oceanului și marea cea nemărginită; în jurul Titanilor se răspândește un fum înabușitor și un aer înflăcărat; privirile lor semete sunt orbite de lucirea fulgerelor. Focul ajunge până în Haos; după ceea ce vedeau ochii și auzeau urechile, s-ar fi zis că pamântul și cerul se amestecau, unul zguduit din temelie și celălalt prăbușindu-se, așa de mare era vuietul bataliei date de zei!»

Titanii învinși au fost închiși în TARTAR, «o prăpastie subpământeană cu portile de fier și cu pragul de aramă, departată de Hades cât cerul de pamânt» în opoziție cu *Olimpul*, partea superioară și luminoasă a lumii, rezervată de acum înainte zeilor învingători, Cronizilor sau fiilor lui Cronos.

Gigantomahie – Unii poeți vorbesc și de o GIGANTOMAHIE, adică de o luptă între Zeus și Giganti, copiii ai pamântului, născuți din picăturile de sânge varsat de Uranus după lupta cu Cronos. Ei au încercat să ia cerul cu asalt, prăvalind Muntele Ossa peste Pelion. Ajutat de toți ceilalți zei, Zeus îi rapuse pe Giganti, care împărțeau soarta Titanilor.

Zeus, devenind stăpânul lumii, împarte domnia cu frații săi. Pastră pentru sine Cerul, lăsându-i lui Poseidon Marea și lui Hades Tartarul (Pamântul rămânând neutru). Înainte însă de a se bucura de liniște, el mai avu de dus o luptă cu TIFON, monstrul cu o sută de capete de balaur, dar Zeus îl învinse cu fulgerele sale și-l închise sub Muntele Etna, unde își arată urgia varsând foc și pară.

Cronos italic – Mitologia română nu cunoștea la început niciun zeu ca părinte al lui Iupiter; mai târziu, Cronos fu identificat cu SATURN, veche divinitate italică a semanaturilor, poate fiindcă Cronos era reprezentat cu o coasă în mână și fiindcă sărbătorile lui aveau oarecare asemănare cu ale lui Saturn, așa numitele *Saturnalii*, care se sărbăteau în fiecare an, timp de o săptămână, la finele lui decembrie: timp de pace și de egalitate, când execuțiile erau amânate și când robii mâncau la masă cu stăpânii lor. Se povestea că, răsturnat de Iupiter, Saturn găsisse un adăpost în Latium, unde domnea regele italic IANUS, divinizat mai târziu și reprezentat ca zeu cu două fețe, una privind la răsărit, iar alta la apus, și caruia îi era consacrată prima zi a anului, ianuarie.

Cele patru epoci mitice – Sub domnia lui Saturn, oamenii se bucurau de un veac de aur, trăind în pace și în frăție, după care urma un timp de război și de nenorocire. Fats cu mizeria prezentului, omului îi place să transporte, într-un trecut îndepărtat, fericirea ideală, după care ar fi urmat o degenerare treptată, simbolizată prin numele celor patru metale, aurul, argintul, aramă și fierul. De aici legenda celor patru vârste ale omenirii, atât de frumos povestită (după Hesiod) de poetul roman Ovidiu.